

werk maken van steden zonder afval, zonder uitval



Het terrein van de voormalige mengvoederfabriek De Heus in Den Bosch.

Onze grondstoffenvoorraad is eindig en het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt loopt op. Twee belangrijke vraagstukken waar we als samenleving antwoord op zullen moeten geven. Cirkelstad biedt een oplossing op beide terreinen voor partijen die actief zijn in de sectoren van wonen, beheren en bouwen. Vooral op het gebied van de bestaande bouw.

De gebouwde omgeving is een enorme mijn. Vol met materialen die niet op de afvalberg hoeven te verdwijnen als ze worden hergebruikt bij onderhoud, renovatie of sloop of worden teruggebracht in de technische kringloop. Dit is niet alleen interessant vanuit duurzaamheidsoogpunt, maar levert ook geld op. Het voorkomt verspilling van materialen, en zorgt voor goedkopere productie door gebruik te maken van lokale grondstoffen.

Ook op de arbeidsmarkt is nog veel te winnen. Een stad zit vol met talenten die niet aan het werk zijn, omdat 'werkgevend Nederland' ze nog niet ontdekt heeft of omdat deze groep op een andere manier tussen wal en schip valt. Wanneer je in een wijk actief bent, is het belangrijk oog te hebben voor ieders talent en in te zetten op ontwikkeling. Dat levert een hogere betrokkenheid op in de wijk en een goede maatschappelijke businesscase. Een duurzame samenleving is immers een sociale samenleving waar iedereen kan meedoen. De corporatiesector is bij uitstek de sector die deze twee kapitalen in beeld heeft. De materialen bevinden zich in hun (gesloopte) woningbezit en de thuiszittende talenten zijn (meestal) hun huurders.

CIRKELSTAD LANDELIJK

Cirkelstad is een landelijke beweging en faciliteert publieke en private partijen die gezamenlijk werk willen en kunnen maken van steden zonder afval, zonder uitval. Begonnen in Rotterdam met een aantal lokale partners om wijken fysiek en sociaal te vernieuwen. Inmiddels zijn ze in verschillende steden actief om ervoor te zorgen dat kennis tussen deze Cirkelsteden gedeeld wordt, om zo samen te versnellen.

Naast de partners heeft Cirkelstad een eigen college. De burgemeester (Jacqueline Cramer) en wethouders van Cirkelstad zorgen als professionals en als ambassadeurs voor een bredere bekendheid van het gedachtegoed en signaleren kansen. Ook zijn partijen aangesloten als vriend van Cirkelstad. Deze partijen zijn veelal niet direct verbonden aan projecten, maar meer actief op het ontwikkelen en delen van kennis. "Er is gekozen om het platform niet te formaliseren", aldus Rutger Büch, de zogeheten gemeentesecretaris van cirkelstad. "Geen extra regels, extra papieren en/of toezeggingen. Alle partijen die deelnemen doen dat omdat ze toekomst zien in een circulaire en inclu-

sieve economie en hun organisatie daarin willen ontwikkelen. Dit gebeurt *hands on* om juist alle partners in de praktijk tegen te komen, daar elkaar te leren begrijpen en met oplossingen te komen die werkbaar zijn. Voor iedereen. Dat is een zoektocht, op basis van visie en vertrouwen.”

CIRCULAIR DENKEN

De visie van Cirkelstad sluit erg aan bij het circulair denken van Den Bosch. Op 22 januari werd het initiatief Cirkelstad Den Bosch gelanceerd. Op de koude vrijdagochtend werden de aanwezigen warm gemaakt met ontbijt en inspirerende verhalen. Wethouder Eric Logister benoemde dat hij verwachtte dat Den Bosch de ambitie, geen afval en geen uitval, binnen vijf jaar kan waarmaken. Eigenlijk is het initiatief niet zo nieuw voor de stad, stelt Logister. “Al in 1629 bij de bouw van De Citadel hanteerden de Bosschenaren dit gegeven.” Voor het vestingwerk, waarin momenteel het Brabants Historisch Informatie Centrum huist, gebruikten de Bosschenaren oud materiaal dat al in de stad aanwezig was. “Er werden geen stenen gebakken, maar stenen gebruikt die elders overbodig waren.” Logister: “En toch staan we nu hier om weer te komen waar we vroeger al waren.” Hij ziet dat er nog veel moet gebeuren om een echte duurzame economie te krijgen, maar ondersteunt het initiatief van de Conceptenbouwers. De Mengfabriek is het eerste project in Den Bosch dat gaat werken volgens het principe van Cirkelstad. Dat komt tot stand zonder dat er afval wordt afgevoerd en met het betrekken van veel mensen die een afstand tot arbeidsmarkt hebben. Conceptenbouwer Kirsti Pol: “Tegenwoordig noemen we het circulair en inclusief. Bouwen zonder afvalberg en werkplekken openstellen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het lijkt een onbereikbaar ideaal, maar de eerste stap richting dat ideaal is door Cirkelstad al tien jaar geleden gestart. Laten we nu samen de vervolgstappen zetten, om uiteindelijk te wonen in steden zonder afval en uitval.”

DYNAMISCHE SAMENLEVING

Op het terrein van de voormalige mengvoederfabriek De Heus, die nu de Tramkade heet, bouwt Stichting de Conceptenbouwers samen met inwoners en diverse betrokken partijen uit 's-Hertogenbosch aan een tijdelijke plek waar zowel afval als uitval geen toekomst hebben. Michael Bol: “In het gebied zal een nieuwe, dynamische samenleving ontstaan: een sociale, culturele en economische hotspot.” Op de Tramkade wordt in 10 jaar tijd een groot aantal verschillende projecten ontwikkeld. De projecten bestaan uit onafhankelijke businesscases – opgezet door ondernemers, organisaties en burgerinitiatieven uit 's-Hertogenbosch. Stichting de Conceptenbouwers werkt aan een laboratorium voor lokale en circulaire economie. In de lokale en circulaire economie is het belangrijk een plek te bieden aan de gehele maatschappij. Naast de ontwikkeling van lokale start-ups, onderwijs en ondernemers. In dit kader neemt Stichting de Conceptenbouwers bijvoorbeeld het initiatief om op het terrein een Leerwerkbedrijf – Hotel de Mengfabriek – te realiseren. Voor het realiseren van Hotel De Mengfabriek gaat de stichting samenwerken met verschillende partijen waaronder KW1C, Hoteloverleg 's-Hertogenbosch en de Academie voor Beeldvorming, een 'laboratorium' voor hotel- en horecaconcepten. Conceptenbouwer Kirsti Pol: “In deze hybride leerwerkomgeving wordt een actieve verbinding gemaakt tussen bedrijfsleven en beroepsonderwijs waarbij ieder zijn kracht inzet en meerwaarde creëert.”



De gebouwde omgeving is een enorme mijn met materialen.

LOKALE EN CIRCULAIRE ECONOMIE

In het totale concept van De Mengfabriek vormen ongeveer twintig lokale zelfstandige businesscases samen een lokale en circulaire economie. Ze spreken een 'preferred suppliership' met elkaar af. Michael Bol: “Binnen de circulaire economie zijn zij elkaars leverancier en afnemer. Of het nou om producten of talenten gaat. Want wil je snel gaan, ga je alleen, maar wil je ver komen, dan ga je samen. Dit concept geeft de mogelijkheden aan voor het cirkelstad-denken. Kirsti Pol: “De plannen die hier ontwikkeld worden, sluiten goed aan op de visie van de landelijke beweging van Cirkelstad, vandaar de samenwerking. Wat is er nou mooier dan op lokaal niveau werk te maken van een regio zonder afval, zonder uitval?”

HET MOMENT IS NU

Volgens Rutger Büch, gemeentesecretaris van Cirkelstad, kan het, zoals het begonnen is in Rotterdam, overal toegepast worden. De koplopers van Cirkelstad willen met elkaars kennis en kunde, nog veel meer partijen inspireren en helpen met praktische toepassingen, handleidingen, filmpjes etc. Dan wordt het één grote kennisbank, een soort Academie en de professoren zijn de mensen uit het veld. Het is een kwestie van doen.

Büch: “Die beweging zou onmogelijk zijn zonder het groeiende bewustzijn over duurzaamheid. We komen bovendien meer en meer tot de ontdekking, o.a. door het werk van de Ellen MacArthur Foundation, dat er met de circulaire economie veel geld te verdienen is. Een jaar geleden becijferde Europees commissaris Janez Potocnik nog dat het verbieden van afvalstorten en alleen nog toestaan van verbranding van niet meer herbruikbare stromen, € 55 miljard kan opleveren plus 520.000 banen. TNO kwam in het onderzoeksrapport Kansen voor de circulaire economie in Nederland tot vergelijkbare cijfers. Dat besef begint door te dringen. We praten nu over Social Return on Investment en de participatiewet, gericht op mensen met een beperking en dan liefst nog uit de omgeving. Dat zijn exact de speerpunten van Cirkelstad.’ Bron: Praktijkboek duurzame wijkontwikkeling op Heijplaat[1].

[1] 'Praktijkboek duurzame wijkontwikkeling op Heijplaat', Eric Schoones, www.cirkelstad.nl, 2014